

Trzy główne kanały percepcji

W procesie uczenia się bardzo istotną rolę ogrywa spostrzeganie zmysłowe. Informacje zmysłowe są odbierane przez wyspecjalizowane analizatory. Najważniejsze dla prawidłowego uczenia się są trzy podstawowe drogi i odpowiedzialne za ich prawidłowy przebieg analizatory: wzroku, słuchu oraz kinestetyczno-ruchowy.

Dziecko rodzi się z wykształconymi narządami zmysłów, również analizatory są już od pierwszych chwil życia gotowe do funkcjonowania. Jednak, aby zrozumieć świat, dziecko musi przede wszystkim spostrzegać i odbierać różnego rodzaju bodźce. Potem zatrzymać je w umyśle, pojąć i zdecydować, jak na nie odpowiedzieć. Procesy percepcji, zapamiętywania, kształcenia pojęć, komunikacji językowej i symbolizacji to podstawowe umiejętności poznawcze, na których fundamencie spoczywa zdolność rozumienia, uczenia się i rozwiązywania problemów.

Stopień rozwoju trzech głównych kanałów percepcji warunkuje w znacznym stopniu sukcesy bądź niepowodzenia w nauce. Dzieje się tak, ponieważ każdy z tych kanałów jest odpowiedzialny za opanowanie pewnych podstawowych umiejętności, które w znacznym stopniu warunkują dalszą karierę szkolną dziecka.

Odpowiedni poziom rozwoju percepcji wzrokowej jest koniecznym warunkiem do opanowania umiejętności czytania i pisania. W wypadku zaburzonej percepcji wzrokowej te czynności nie będą mogły być przez dziecko opanowane w stopniu pozwalającym na ich całkowitą automatyzację w późniejszym czasie. A to z kolei może przyczynić się do powstawania trudności w nauce nie tylko związanej z opanowaniem języka czytanego i pisanego.

Podczas czytania i pisania dziecko musi poradzić sobie ze spostrzeganiem i odróżnianiem najdrobniejszych detali, aby dostrzegać różnice między poszczególnymi literami. Jest to trudne zadanie, zwłaszcza w wypadku liter bardzo zbliżonych kształtem np. p-b-d, l-t, m-n-w. Oprócz wyodrębnienia drobnych elementów, które składają się na słowa, dziecko musi też umieć złożyć je w jedną całość. Dlatego dzieci z zaburzoną percepcją wzrokową mogą mieć trudności w różnicowaniu, zapamiętywaniu i odtwarzaniu figur geometrycznych i liter. Może się to przejawiać w myleniu liter podobnych, opuszczaniu liter lub części wyrazów.

Jest wiele sposobów, które poprzez zabawę pozwalają doskonalić percepcję wzrokową, np.:

- składanie pociętych obrazków (od prostych dwuczęściowych, do skomplikowanych puzzli z ulubionymi bohaterami z bajek),
- dopasowywanie części obrazków do całości,
- wyodrębnianie różnic między obrazkami,
- wyszukiwanie szczegółów na ilustracjach,
- składanie pociętych z papieru figur,
- układanie figur z klocków i patyczków.

Równie ważna w procesie uczenia się jest percepcja słuchowa i jej doskonalenie. Zaburzenia tej percepcji mogą wystąpić nie tylko w wypadku dzieci niesłyszących lub niedosłyszących, ale też u tych, u których nie stwierdza się niedosłuchu. Mówimy wtedy

o zaburzeniu słuchu fonematycznego tzn. dziecko słyszy poszczególne dźwięki, ale nie potrafi ich wyodrębnić i zidentyfikować w potoku słów. To powoduje czasem opuszczanie głosek w wyrazach, ich zamianę, trudności w różnicowaniu wyrazów podobnie brzmiących; półka – bułka, dzień – cień. Czytanie jest nierytmiczne i powolne, często również rozumienie tekstu jest słabe, ponieważ cały wysiłek dziecka skupia się na stronie technicznej czytania.

Przykłady ćwiczeń usprawniających percepcję słuchową:

- rozpoznawanie odgłosów zwierząt,
- rozpoznawania przedmiotów na podstawie dźwięków (pęk kluczy, garnek, klocki drewniane, szklanka, folia itp.),
- rozpoznawanie osób na podstawie barwy głosu,
- dobieranie w pary przedmiotów o jednakowym brzmieniu – np. puszki słuchowe,
- rozróżnianie tempa w połączeniu z zabawą ruchową: szybko – bieg, wolno – marsz,
- zabawa w „głuchy telefon”,
- tworzenie wyrazów na tę samą sylabę,
- segregowanie obrazków wg pierwszych głosek,
- układanie rymowanek.

Kolejna istotna droga prowadząca do naszego umysłu i powalająca na skuteczne i efektywne uczenie się jest uwarunkowana prawidłowym rozwojem kinestetyczno-ruchowym. Bardzo ważna w wypadku nauki pisania jest sprawność manualna oraz koordynacja wzrokowo-ruchowa (oko – ręka). Gdy któraś z tych czynności jest zaburzona może to powodować, że dziecko pisze wolno i brzydko, litery są nierówne, nie trzymają się w liniach. Czasem problemem jest regulacja napięcia mięśniowego, co powoduje, że dziecko zbyt słabo lub zbyt mocno naciska ołówek czy długopis.

W rozwoju ruchowym bardzo ważnym elementem jest prawidłowy przebieg procesu lateralizacji, czyli większej sprawności jednej strony ciała w wypadku parzystych narządów.

Przykłady zabaw i ćwiczeń pozwalających doskonalić sprawność manualną i koordynację wzrokowo-ruchową:

- swobodne bazgranie na dużych arkuszach papieru (kredkami flamastrami),
- zamalowywanie dużych powierzchni grubym pędzlem, na stojąco, przy stoliku dopasowanym do wzrostu dziecka,
- odrysowywanie szablonów,
- kalkowanie obrazków,
- rysowanie po śladzie,
- wycinanki,
- wydzieranie z kolorowego papieru,
- nawlekanie koralików i przewlekanie sznurowadeł,
- zabawy z chwytaniem i rzucaniem piłki/woreczka z grochem,
- zabawa pacynkami,
- różnego rodzaju zabawy paluszkowe (Idzie kominiarz, Tu sroczka kaszkę warzyła itp.)

Dobrym sposobem na doskonalenie ogólnej sprawności fizycznej, poznawanie własnego ciała i umiejętność kontrolowania go, kształtowanie prawidłowej postawy i pełnej równowagi ciała jest wykonywanie ćwiczeń ruchowych np. tych zaczerpniętych z metody

Weroniki Sherborne lub Paula Dennisona. Te ostatnie zwane również „gimnastyką mózgu” pozwolą również na wypracowanie w mózgu dziecka takich ścieżek, aby proces uczenia się mógł przebiegać jak najsprawniej. Pomagają one w koncentracji, synchronizują współpracę półkul mózgowych, a dodatkowo działają odprężająco i relaksująco.

<http://www.berek.pl/>